

OECD (2014). *PISA 2012 results: Students and money: Financial literacy skills for the 21st century (Volume VI)*.

Paris: OECD.

Publikace je jedním z výstupů mezinárodního šetření PISA (*Programme for International Student Assessment*), které se v pravidelných cyklech zaměřuje na zjišťování a srovnávání úrovně matematické, čtenářské a přírodovědné gramotnosti patnáctiletých žáků. V roce 2012 bylo do šetření poprvé zahrnuto volitelné testování úrovně finanční gramotnosti, jehož výsledky jsou uveřejněny v recenzované publikaci. Do šetření se zapojilo celkem 18 zemí včetně České republiky, z nichž 13 je zároveň členskými zeměmi organizace OECD (*Organisation for Economic Co-operation and Development*). V České republice se pak šetření účastnilo 297 vybraných škol ze všech 14 krajů a k testování se dostavilo 6 413 žáků. Cílem uvedené publikace, ale také celého šetření PISA, je nejen nabídnout srovnání úrovně znalostí žáků participujících zemí a faktorů na ně působících, ale také možnost porovnání edukačních systémů jednotlivých zemí a jejich vzdělávacích strategií.

První kapitola převážně odpovídá publikaci *PISA 2012: Koncepční rámec finanční gramotnosti*, která vyšla bezprostředně po realizaci samotného šetření, a představuje tak obecný úvod do problematiky. V kapitole jsou kromě definice finanční gramotnosti a charakteristiky jejích stěžejních dimenzí uvedena i témata podtrhující důležitost finanční gramotnosti obyvatel v současném světě. S tím je spojená i problematika nedostatečného rozvoje finanční gramotnosti ve školách a poměrně nízkého zájmu výzkumníků o danou oblast. Je však nutné konstatovat, že v současnosti se tyto trendy postupně mění a finanční gramotnosti se dostává stále více pozornosti nejen na poli vzdělávání, ale i na poli výzkumném.

Následující kapitola je již věnována samotným výsledkům šetření. Kromě podrobného mezinárodního srovnání znalostí žáků v oblasti financí a schopností tyto znalosti uplatnit v reálném životě je zde diskutována i vysoká míra korelace výsledků mezi úrovní žáků v oblasti finanční gramotnosti a matematickou a čtenářskou gramotností. Přesto jsem zde postrádal důkladnější objasnění rozdílu mezi předpokládanou výkonností v oblasti finanční gramotnosti, která byla založena na výsledcích žáků v předešlých částech šetření PISA 2012, a výkonností konečnou. Autoři se zde odkazují pouze na fakt, že v zemích s vyšší než předpokládanou výkonností (mezi něž patřila

i Česká republika) byla už problematika finanční gramotnosti zařazována do národních kurikul, a proto jsou zřejmě jejich výsledky lepší. Když se však zaměříme na některé z uvedených zemí, zjistíme, že v době výzkumu neměl tehdejší koncept finanční gramotnosti přílišný dopad na výuku ve školách, a její implementace do kurikula byla často na samém počátku. Dále je pak kapitola doplněna o analýzu základních ekonomických a finančních ukazatelů zúčastněných zemí (např. HDP na osobu, Giniho koeficient, procento lidí vlastnících bankovní účet) a diskuzi pojednávající o jejich vlivu na úroveň finanční gramotnosti žáků. I tato část by vyžadovala rozsáhlejší a hlubší analýzu případných spojitostí, jelikož v současné podobě se jedná pouze o povrchní konstatování.

Třetí kapitola se zaměřuje na vztah mezi úrovní finanční gramotnosti a demografickými a socioekonomickým vlivy působícími na žáky. Konkrétně jsou zde zkoumány rozdíly ve výkonnosti mezi pohlavími a sociálními skupinami, vliv vzdělání a povolání rodičů na žákův výkon, vliv přistěhovalectví a jazyka užívaného v rodině žáka a další. Analýza uvedená v závěru kapitoly pak ukazuje, do jaké míry jsou odchylky ve výkonu žáků zapříčiněny danými faktory a které z faktorů mají nejsilnější vliv.

Čtvrtá kapitola předkládá netradiční pohled na problematiku finanční gramotnosti žáků. Nejdříve je zde analyzována spojitost mezi zkušenostmi žáků se správou vlastních financí (vedení si účtu, různé zdroje příjmů) a úrovní jejich finanční gramotnosti. Autoři zde také zmiňují současný nepříznivý jev mnoha ekonomik a to riziko zadlužování občanů. Jimi uvedená analýza se však zakládá pouze na jedné uzavřené otázce, kde respondenti mají rozhodnout, jak by se zachovali v případě, kdy by neměli dostatek peněz na věc, po které touží. Sama otázka tak může navádět respondenty, aby odpovídali dle očekávání tazatele, a ne dle pravdy. Z toho důvodu tuto analýzu nepovažuji za příliš validní.

V závěrečné kapitole jsou pak stručně formulována převážně obecná doporučení vyplývající z provedeného šetření, která by měla vést k růstu úrovně finanční gramotnosti žáků.

Recenzovaná publikace předkládá výsledky jednoho z prvních mezinárodních výzkumů úrovně finanční gramotnosti žáků a svojí komplexností nám přináší mimořádný vhled do zkoumané problematiky. Je třeba vyzdvihnout její grafickou podobu, zvláště pak její přehledné a logické uspořádání doplněné o množství tabulek a grafů, které jsou následně srozumitelně

interpretovány. V neposlední řadě oceňuji i stručné úvodní shrnutí nejdůležitějších poznatků výzkumu, na jehož základě se čtenář může rozhodnout pro podrobnější prostudování konkrétních analýz. Přestože některé z uvedených analýz a jejich interpretací postrádají potřebnou hloubku a přesah, může publikace dobře sloužit jako zdroj informací či inspirace tvůrcům vzdělávací politiky i výzkumníkům.

Karel Ševčík

Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta,
Institut výzkumu školního vzdělávání

Šimíček, V. (Ed.). (2014). *Právo na vzdělání*. Brno: MU.

Sborník obsahuje texty, věnované velmi širokému spektru otázek práva na vzdělání. Čtenář se může seznámit např. s problematikou přijímání do mateřských škol, rovného přístupu ke vzdělání na základních školách, vysokoškolské samosprávy, postavení soukromých vysokých škol, akreditačního řízení, soudního přezkumu hodnocení na středních (zejména státní maturity) a vysokých školách, svobody studia v rámci Evropské unie a také obtížného hledání rovnováhy mezi svobodou projevu a veřejným vzděláváním v USA. Autory jednotlivých příspěvků jsou renomovaní akademici, praktikující advokáti, soudci a zaměstnanci Veřejného ochránce práv. Sborník je určen nejen pro čtenáře, kteří se baví právem, nýbrž zaujme všechny, kteří se o téma vzdělání zajímají, a to kupř. z řad pedagogů, sociologů, politologů či ekonomů.

Thelenová K. (2015). *Sociologie, andragogika a teorie učení Petera Jarvise*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Monografie nabízí přehled a vývoj díla britského vědce Petera Jarvise s ohledem na perspektivu sociologickou, andragogickou a v konečném důsledku také na perspektivu jeho komplexní teorie učení. Monografie je založena na výstupech z výzkumu, jehož metodologie byla založena na kombinaci deduktivního kvantitativního rozboru původních Jarvisových textů a induktivního modelu identifikace základních pojmo-vých kategorií Jarvisova monografického díla. V závěrečné části jsou pojmenovány přesahy Jarvisovy teorie do českého vědeckého diskurzu a inspirace, které zde nabízí v teoretické a metodologické rovině.